

Světová literatura na přelomu 19. a 20. století

Jakub Rádl

8. listopadu 2019

Obsah

1	Literární moderna	2
1.1	Impresionismus	2
1.2	Symbolismus	2
1.3	Dekadence	3
2	Prokletí básníci	3
2.1	Charles Baudelaire (1821–1867)	3
2.2	Paul Verlaine (1844–1896)	4
2.3	Arthur Rimbaud (1854–1891)	4

1 Literární moderna

- nové směry vybočující z realismu jakožto hlavního určujícího směru
- **původ ve Francii**, následně šíření v Evropě
- projevuje se **parnasismus** („umění pro umění“ – jde o více o formu než o obsah a vyjadřování se k problematice)
- důraz na jazyk, na výběr slov, vyjádření krásy jazyka
- náměty z mytologie, exotiky, minulosti, ne v soudobém světě
- podobný program jako Lumírovci

1.1 Impresionismus

Impresionismus v malířství

- **Claud Monet: Imprese – východ slunce** → název „impresionismus“
- **August Renoire: V lese, U vody, ...**
- nemají ostré linie
- tvořeny shlukem skvrn, krátkých tahů štětce
- jemné pastelové barvy převládají nad ostrými živými
- cílem zachytit náladu okamžiku → scénérie ve venkovním prostředí, nutno malovat v čas momentu (východ slunce)
- snaha zachycení proměnlivosti → zachycení stejného místa v různých denních/ročních dobách
- zachycována příroda, do ní zasazení lidé

Impresionismus v literatuře

- zachycení momentu, nálad → posílení lyrické složky
- projevuje se především v poezii, ale i v próze
 - metaforika, zvukomalba (onomatopoeie, eufonie) → působení na všechny smysly
- popis momentů, psychologie postav
- melodičnost, hudebnost písní
- **Antonín Sova**

1.2 Symbolismus

- využití symbolů (kříž – smrt, hvězdička – narození, dopravní značky)
 - často nesrozumitelné, těžce dešifrovatelné, působí na pocitové vnímání
 - jednoduché symboly – Máj: kapání vody symbolizuje ubývání času
 - složité symboly
- snaha o poznání světa i skrze jiné směry než techniku a vědu, ukázat čtenáři skryté významy
- v poezii dříve často verš vázaný → v symbolismu volný – „uvolnění z pout rozumu“
- stírání rozdílů mezi poezií a prózou
 - básně v próze
 - lyrizovaná próza
- symbolická díla jsou určena pro vlastní čtení, čtenář si dílo dotváří svou fantazií a svými zážitky
- u nás – **Otokar Březina**, **Antonín Sova**
- ve světě – **Arthur Rimbaud**

1.3 Dekadence

- ne jasně definovaný směr jakožto spíš životní styl
- původní význam slova dekadence – úpadek, „nálady konce století“
 - vědecký pokrok přinesl velké naděje a očekávání ve zlepšení života, které nebyly naplněny
→ špatná nálada ve společnosti
- vypjatý individualismus, zaměření na své ego
- disharmonie mezi kolektivem a jedincem (pod. romantismus)
 - hrdinové nejsou zapojeni do boje o ideály, šlechtné cíle
 - přetrvávají úniky do exotiky, snů, symboliky
- tabu témata
 - útěk od víry, až k vzývání satana
 - erotika
 - zlo v lidech
 - smrt, kult smrti
- dekadence nelze charakterizovat jazykovými prostředky, používá impresionismus i symbolismus k vyjádření pocitů konce století

2 Prokletí básníci

- neakceptovatelný způsob života, nectili morálku společnosti
- odmítali dobově platná pravidla, pobuřovali společnost
- geniální básníci → výrazné, zajímavé, dodnes čtivé dílo
- vyznávali čistou krásu poezie
- řazen mezi ně Francois Villon (z Renesance) – předchůdce prokletých básníků

2.1 Charles Baudelaire (1821–1867)

- Francouz
- před maturitou vyloučen ze střední školy
- cestoval do Indie, kde potkal ženu, kterou přivedl zpátky
- experimentoval s drogami → zadlužení
- snaha o vydělávání literární kritikou a překlady z cizích jazyků (E. A. Poe)
- umírá ochrnutý
- tvorba osciluje mezi parnasismem a symbolismem
 - myšlenky se nevyklučují, ale je těžké v symbolismu přesně dodržet formu
- sbírka **Květy zla**
 - podává realitu z co nejnegativnějšího úhlu pohledu
 - květy zla → pokus o zmírnění a záblesky štěstí – nalezeny ve vzpomínkách nebo v umění
 - vzbudilo vlnu nechuti → zažalován cenzory, za negativitu a urážení víry → proces prohrál → musel vyřadit 11 básní, ale vytvořilo mu to reklamu
 -

2.2 Paul Verlaine (1844–1896)

- původně psal v parnasismu
 - **Saturnské básně**
 - **Galantní slavnosti**
- ženatý, milenec Arthur Rimbaud
 - Verlaine si nebyl jistý svou orientací
 - bouřlivý vztah, Verlaine ho postřelil → vězení
- po seznámení s Rimbaudem symbolismus
 - sbírka básní **Písně beze slov** – symbolismus
 - **Bělostný měsíc** (*čít. 228*)
 - sbírka básní **Moudrost**
 - napsána ve vězení
 - zpytování svědomí

2.3 Arthur Rimbaud (1854–1891)

- snaha působit poezií na všechny smysly
- zpracování zážitků, snů, halucinací
- vyjádřit rozervanost světa a jeho vnímání
- báseň **Samohlásky**
- báseň **Opilý koráb**
 -
 - vypravěč se stane korábem

2.4 Walt Whitman (1819–1892)

- sbírka **Stébla trávy**
 - celoživotní dílo – 400 básní
 - vyjadřuje víru v člověka, zachycuje člověka v obyčejném, všedním životě se vším, co k němu patří
 - všímá si společenských problémů
 - volný verš, prosté řazení motivů výčtem

3 Další autoři

3.1 Anton Pavlovič Čechov (1819–1892)

- mýjivý dialog – dva lidé mluví o jiné věci a nereagují na promluvu druhého

3.2 Oscar Wilde (1859–1900)

- spjat s dekadentním stylem
- román **Obraz Doriana Graye**
 - zachycuje soudobou společnost v Londýně
 - hlavní postavy Dorian Gray,